

Πολιτικές χρηματοδότησης Ανοικτής Πρόσβασης στα ελληνικά πανεπιστήμια: Η πρόταση της Βιβλιοθήκης του ΕΚΠΑ

Ν. Ανδρούτσου, Κ. Βίγλας, Ε. Ζουμπούλη, Ε. Λουρδή, Χ.
Ράμμα, Β. Στρακαντούνα, Μ. Τζιμώκα, Α. Φραντζή, Χ.
Παπαθεοδώρου

Υπηρεσία της Διεύθυνσης Βιβλιοθήκης για την Ανοικτή Επιστήμη
(open.science@lib.uoa.gr)

Στόχος και μεθοδολογία

- ✓ Διαμόρφωση μιας βιώσιμης πρότασης πολιτικής χρηματοδότησης των δημοσιεύσεων ΑΠ των μελών του ΕΚΠΑ,
- ✓ διερεύνηση προσεγγίσεων και τάσεων διεθνώς και στη χώρα μας,
- ✓ μελέτη βιβλιομετρικών δεδομένων από τις βάσεις WoS και Scopus που αφορούν τις δημοσιεύσεις ΑΠ των μελών του ΕΚΠΑ,
- ✓ εστίαση στο ρυθμιστικό πλαίσιο της ΑΠ, στην “απαίτηση Ανοικτής Πρόσβασης” (open-access mandate).

Ανοικτή Πρόσβαση

- ✓ Αποτελεί στόχο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την έρευνα και την καινοτομία για τα έτη 2020-24,
- ✓ Οι επιστημονικές δημοσιεύσεις, χαρακτηρίζονται ως “δημόσιο αγαθό”, εφόσον προέρχονται από δημόσια χρηματοδότηση,
- ✓ Αναπτύσσονται πολιτικές,
- ✓ Αναβαθμίζονται τα ιδρυματικά αποθετήρια και η επιστημονική εκδοτική,
- ✓ Συνάπτονται συμφωνίες με εκδότες,
- ✓ Υπάρχει μέριμνα για την εξεύρεση κονδυλίων για την κάλυψη των τελών δημοσίευσης APCs.

Πολιτικές χρηματοδότησης ΑΠ

Προσεγγίσεις των ιδρυμάτων διεθνώς

- a) Σύναψη ειδικών συμφωνιών με τους εκδότες μεμονωμένα ή σε συνεργασία με άλλες βιβλιοθήκες και φορείς (συμφωνίες μετασχηματισμού),
- b) Διάθεση ετήσιου κονδυλίου για την πληρωμή των APCs των μελών τους σε περιοδικά ή βιβλία πλήρους ΑΠ ή υβριδικά (Χρυσός Δρόμος ΑΠ),
- c) Χρηματοδότηση αναβάθμισης του εκδοτικού μηχανισμού του ιδρύματος με στόχο τον Αδαμάντινο Δρόμο ΑΠ.

Διεθνείς πρωτοβουλίες χρηματοδότησης APCs

- Sponsoring Consortium for Open Access Publishing in Particle Physics (**SCOAP3**),
- Open Library of Humanities (**OLH**),
- Public Library of Science (**PloS**),
- Compact for OA Publishing Equity (**COPE**).

Πρωτοβουλίες χρηματοδότησης APCs

- ✓ Μεγάλη πρόοδος στα πανεπιστήμια τόσο στη μετάβαση προς την ΑΠ και ΑΕ όσο και στην αντίστοιχη χρηματοδότηση:
 - ✓ Συμμετοχή στη διεθνή πρωτοβουλία 'Plan S' and 'cOAlition S',
 - ✓ Η χρηματοδότηση από το πρόγραμμα Horizon Europe επιβάλλει συμμόρφωση με τις προϋποθέσεις για δημοσίευση σε περιοδικά ή πλατφόρμες ΑΠ,
 - ✓ Η χρηματοδότηση των APCs απορροφά σταδιακά το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού των βιβλιοθηκών,
 - ✓ Σε ποσοστό 85% πηγή χρηματοδότησης των APCs είναι ο πανεπιστημιακός προϋπολογισμός και ακολουθούν ισότιμα η εθνική και η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση.

Πολιτικές χρηματοδότησης ΑΠ στην Ελλάδα

- a) Σύναψη συμφωνιών ΣΕΑΒ με εκδότες όπως την τριετία 2019-2021 καθώς και η νέα συμφωνία με τον Springer.
- b) Διάθεση συγκεκριμένου κονδυλίου ανά έτος όπως η περίπτωση του Πανεπιστημίου Πατρών.

Η ΑΠ στο ΕΚΠΑ (1)

- ✓ Η χρηματοδότηση των APCs γίνεται είτε μέσω των συμφωνιών του ΣΕΑΒ, είτε από κονδύλια του ΕΛΚΕ καθώς και άλλων φορέων.
- ✓ Στην αναφορά της Μονάδας Επιστημονικής Επικοινωνίας ΣΕΑΒ για τα προγράμματα ΑΠ 2021, το ΕΚΠΑ ήταν πρώτο σε πλήθος δημοσιεύσεων:
 - ✓ 31 μέλη με 40 εργασίες (ποσοστό 16%),
 - ✓ 14 δημοσιεύσεις έγιναν σε περιοδικά χωρίς APCs (ποσοστό 35%),
 - ✓ 26 δημοσιεύσεις σε περιοδικά των συμφωνιών του ΣΕΑΒ με έκπτωση στα APCs (ποσοστό 65%).

Η ΑΠ στο ΕΚΠΑ (2)

- Έλλειψη σαφούς πολιτικής ή οδηγίας για δημοσίευση σε καθεστώς ΑΠ
- Αυξανόμενη τάση προς την ανοικτότητα λόγω και:
 - ✓ της υποχρέωσης για δημοσίευση σε καθεστώς ΑΠ που απορρέουν από χρηματοδοτούμενα ευρωπαϊκά ή άλλα ερευνητικά προγράμματα,
 - ✓ της δέσμευσης για δημοσιεύσεις σε καθεστώς ΑΠ ένεκα της συμμετοχής του ιδρύματος σε ενώσεις ή συμμαχίες ευρωπαϊκών πανεπιστημίων (CIVIS).

Δημοσιεύσεις ΑΠ του ΕΚΠΑ (1)

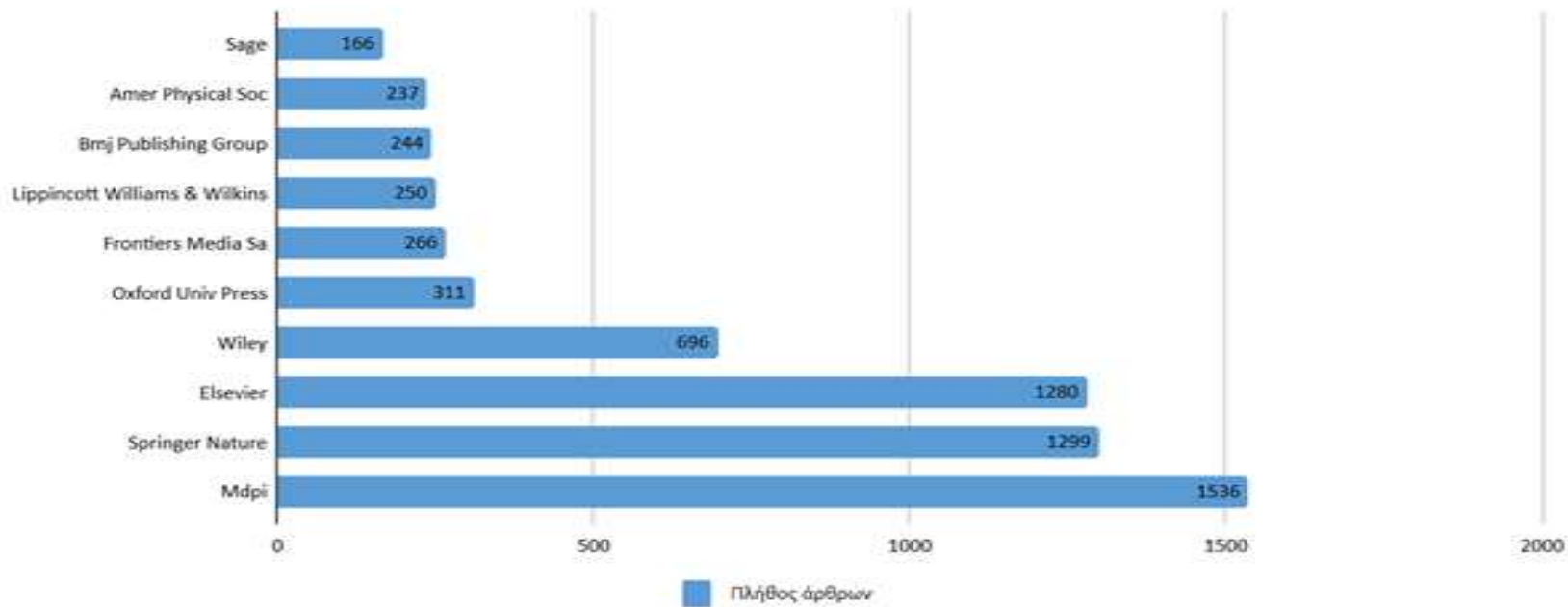
Είδος ΑΠ	SCOPUS		WOS	
	Πλήθος δημοσιεύσεων ΑΠ	Ποσοστό	Πλήθος δημοσιεύσεων ΑΠ	Ποσοστό
Χρυσός δρόμος	4263	49.48%	4602	51.53%
Χρυσός δρόμος / Υβριδικό	1045	12.13%	1159	12.98%
Χάλκινος δρόμος	1837	21.32%	1722	19.28%
Πράσινος δρόμος	6818	79.13%	5971	66.86%
Πράσινος δρόμος- αποδοχή προς δημοσίευση			1514	16.95%
Πράσινος δρόμος- υποβολή προς δημοσίευση			2243	25.12%

Δημοσιεύσεις ΑΠ του ΕΚΠΑ (2)

α/α	Top 10 εκδόσεις	Πλήθος άρθρων ΑΠ	Top 10 εκδόσεις	Χρυσός δρόμος	Top 10 εκδόσεις	Χρυσός δρόμος / Υβριδικό	Top 10 εκδόσεις	Χάλκινος δρόμος	Top 10 εκδόσεις	Πρόσκιμος δρόμος
1	MDPI AG	935	MDPI AG	858	American Physical Society	171	International Institute of Anticancer Research	104	MDPI AG	842
2	MDPI	841	MDPI	803	Elsevier B.V	80	Oxford University Press	101	MDPI	491
3	Elsevier B.V.	475	Frontiers Media S.A.	250	Oxford University Press	48	NLM	98	Elsevier B.V.	385
4	Springer Science and Business Media Deutschland GmbH	314	Elsevier B.V.	239	John Wiley and Sons Inc	48	Elsevier B.V.	71	Springer Science and Business Media Deutschland GmbH	285
5	Springer	274	Springer Science and Business Media Deutschland GmbH	172	Blackwell Publishing Ltd	44	Lippincott Williams and Wilkins	66	American Physical Society	237
6	Frontiers Media S.A.	259	Hellenic Cardiological Society	147	Springer	41	Blackwell Publishing Ltd	66	Springer	236
7	Oxford University Press	238	BioMed Central Ltd	127	Springer Science and Business Media Deutschland GmbH	38	Springer Science and Business Media Deutschland GmbH	69	Frontiers Media S.A.	230
8	American Physical Society	235	Springer	112	BMJ Publishing Group	32	Springer	59	Oxford University Press	171
9	Elsevier Ltd	207	Nature Research	87	Lippincott Williams and Wilkins	25	Elsevier Ltd	52	Elsevier Ltd	159
10	NLM (Medline)	206	BioMed Central Ltd.	91	Elsevier Inc.	24	S. Karger AG	47	John Wiley and Sons Inc	144

Δημοσιεύσεις ΑΠ του ΕΚΠΑ (3)

Top 10 εκδοτών (πλήθος άρθρων)

Δημοσιεύσεις ΑΠ του ΕΚΠΑ (4)

- ✓ Μεγάλο πλήθος δημοσιεύσεων στην Ιατρική και τις Θετικές επιστήμες σε αντίθεση με τις Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές επιστήμες,
- ✓ Σταθερά ανοδική αύξηση του πλήθους των δημοσιεύσεων ετησίως,
- ✓ Περισσότερες δημοσιεύσεις σε εκδότες με τους οποίους ο ΣΕΑΒ δεν έχει συμφωνίες ΑΠ (50% από MDPI),
- ✓ Δεν είναι σαφής ο αριθμός των άρθρων, των οποίων τα APCs έχουν πληρωθεί από τον ΕΛΚΕ του ιδρύματος.

Η πρόταση χρηματοδότησης 1/4

Προϋποθέσεις χρηματοδότησης:

- ✓ Κατάθεση στο ιδρυματικό αποθετήριο “Πέργαμος”,
- ✓ Μη χρηματοδότηση της δημοσίευσης από άλλες πηγές,
- ✓ Κατάθεση της δημοσίευσης κατά προτίμηση σε περιοδικά πλήρους ΑΠ (BOAI),
- ✓ Δημοσίευση σε περιοδικά με κριτές, που διαθέτουν δείκτη επιρροής (Impact Factor στο ISI-WoS) και h-index,
- ✓ Δημοσίευση σε περιοδικά που ανήκουν στον κατάλογο DOAJ.

Η πρόταση χρηματοδότησης 2/4

Προϋποθέσεις χρηματοδότησης:

- ✓ Τουλάχιστον ο κύριος συγγραφέας της δημοσίευσης (corresponding author) να είναι ενεργό μέλος του ιδρύματος, να διαθέτει κωδικό ταυτοποίησης ORCID και μία μοναδική ιδρυματική διεύθυνση αλληλογραφίας,
- ✓ Δυνατότητα χρηματοδότησης μιας δημοσίευσης ερευνητή ανά έτος, εκτός αν δεν καλύπτει το συνολικό ετήσιο διαθέσιμο κονδύλι του ιδρύματος για την κάλυψη APCs,
- ✓ Αναφορά της πηγής χρηματοδότησης,
- ✓ Αναφορά για τα πνευματικά δικαιώματα και τις άδειες χρήσης της δημοσίευσης.

Η πρόταση χρηματοδότησης 3/4

Η χρηματοδότηση οφείλει να βασίζεται στο μέγεθος και τη φυσιογνωμία του ΕΚΠΑ

Α' εναλλακτική

- ✓ Συγκεκριμένο κονδύλι ανά έτος που να καλύπτει **πλήρως** τις δημοσιεύσεις σε περιοδικά ΑΠ που απαιτούν APCs
 - ✓ Το ύψος του κονδυλίου να διαμορφώνεται με βάση:
 1. τον ετήσιο ρυθμό αύξησης δημοσιεύσεων ΑΠ στο ίδρυμα,
 2. τα κόστη των APCs,
 3. τις συμφωνίες του ΣΕΑΒ που ρυθμίζουν το τελικό κόστος των APCs ανά περιοδικό.

Η πρόταση χρηματοδότησης 4/4

Β' εναλλακτική

- ✓ Ένα ποσό ανά ερευνητή για την κάλυψη των APCs μιας μόνο δημοσίευσης ετησίως.
- ✓ Εξυπηρέτηση αιτημάτων έως την απορρόφηση του συνολικού κονδυλίου.
 - ✓ Ενδεχόμενος κίνδυνος μη πλήρους κάλυψης των APCs ανά δημοσίευση.
 - ✓ Πιθανότητα με το ίδιο κόστος να χρηματοδοτηθούν, έστω και μερικώς, περισσότεροι ερευνητές.

Βιβλιοθήκη και Ανοικτή Πρόσβαση

Κομβικός ο ρόλος των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών για τη μετάβαση στην Ανοικτή Επιστήμη και Εκπαίδευση.

Ενέργειες και δράσεις:

- ✓ ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της ακαδημαϊκής κοινότητας,
- ✓ συστηματικής επιμόρφωσης της κοινότητας, με έμφαση στους νέους ερευνητές και το διδακτικό προσωπικό,
- ✓ συνεργασίας και διαρκούς αλληλεπίδρασης με άλλους δρώντες του ιδρύματος αλλά και πέραν αυτού,
- ✓ συμμετοχής στη διαμόρφωση πολιτικών του ιδρύματος για την ΑΕ.

Αντί επιλόγου

- ✓ Στόχος της πολιτικής όλων των ιδρυμάτων πρέπει να είναι η υποστήριξη της ΑΠ κάθε είδους περιεχομένου ακολουθώντας τον **Αδαμάντινο δρόμο ΑΠ**,
- ✓ Υποστήριξη και αναβάθμιση του υπάρχοντος εκδοτικού μηχανισμού των ιδρυμάτων,
- ✓ Συνεργατική προσέγγιση με άλλους οργανισμούς που διαθέτουν εμπειρία στην ελεύθερη διάθεση ακαδημαϊκού περιεχομένου,
- ✓ Συστηματική σύνδεση της ανοικτότητας του περιεχομένου με την αποτίμηση της έρευνας.

A large, stylized logo consisting of a dark red circle containing an orange Greek letter alpha (α) and an orange Greek letter omega (ω). The alpha is positioned above the omega, and they are both rendered in a thick, rounded font. The text "Ευχαριστούμε!" is centered over the logo in white.

Ευχαριστούμε!